

**Rapport bij de Jaarstukken 2012
provincie Noord-Brabant**

25 april 2013

ISBN 978-90-8768-038-1

Inhoudsopgave

1	Inleiding / opzet onderzoek	4
1.1	Onderzoek	4
2	Samenvatting en aanbevelingen	6
2.1	Samenvatting	6
2.2	Aanbevelingen	7
3	Reactie Gedeputeerde Staten	9
4	Nawoord Zuidelijke Rekenkamer	11
5	Opmerkingen bij programma's en paragraaf Verbonden partijen	12
5.1	Bestuur, productgroep Bestuurlijke samenwerking	12
5.1.1	Algemeen	12
5.1.2	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	12
5.1.3	Financiën	14
5.2	Ruimte, productgroep Vitaal Platteland	14
5.2.1	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	14
5.2.2	Financiën	16
5.3	Ecologie, productgroep Milieu	16
5.3.1	Algemeen	16
5.3.2	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	17
5.3.3	Financiën	23
5.4	Economie, productgroep Economisch programma Brabant	24
5.4.1	Algemeen	24
5.4.2	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	24
5.5	Mobiliteit, productgroep Openbaar Vervoer	25
5.5.1	Algemeen	25
5.5.2	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	26
5.6	Cultuur en Samenleving, productgroep Jeugd	27
5.6.1	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	27
5.7	Investeringsagenda, productgroep Sportplan Brabant 2016	28
5.7.1	Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties	28
5.8	Verplichte paragraaf Verbonden partijen	29
Bijlage 1	Selectie onderzochte programma's	32
Bijlage 2	Zuidelijke Rekenkamer - onderzoek Rapport bij de Jaarstukken 2007 provincie Noord-Brabant	33

1 Inleiding / opzet onderzoek

De Zuidelijke Rekenkamer heeft in haar onderzoeksplan 2013 een onderzoek opgenomen naar de Jaarstukken 2012 van de provincie Noord-Brabant. In de jaarstukken leggen Gedeputeerde Staten (GS) verantwoording af over het door hen gevoerde bestuur en beleid zoals verwoord in de begroting. De jaarstukken vormen een belangrijk instrument van Provinciale Staten (PS) bij het uitoefenen van hun controlerende taak. Het stelt hen in staat na te gaan of de provincie het afgelopen jaar de prestaties heeft geleverd zoals aangekondigd in de begroting, of dit ook binnen het daarvoor beschikbare budget is gebeurd en in welke mate (daarmee) de beoogde doelen zijn bereikt. Het beoordelen en vaststellen van de jaarstukken door PS is een belangrijke, maar tevens omvangrijke taak. Om PS te ondersteunen bij de behandeling van de Jaarstukken 2012 heeft de rekenkamer in de periode maart - april 2013 een onderzoek uitgevoerd naar de Jaarstukken 2012.

De rekenkamer heeft de concept Jaarstukken 2012 op 21 maart 2013 ontvangen en haar onderzoek zo ingericht dat zij haar concept rapport op 8 april in concept aan de rekeningcommissie kon aanbieden. De rekeningcommissie heeft de bespreking van de Jaarstukken 2012 geagendeerd voor haar vergadering van 12 april. Gelet op de noodgedwongen zeer korte doorlooptijd van het onderzoek was het niet mogelijk om nog vóór de vergadering van de rekeningcommissie ambtelijk en bestuurlijk hoor en wederhoor in te lassen. Hierin is voorzien door het concept rapport van de rekenkamer gelijktijdig aan rekeningcommissie en GS aan te bieden en GS te verzoeken hun reactie (met daarin opgenomen een eventueel ambtelijk commentaar) uiterlijk 24 april 2013 aan te bieden aan de rekenkamer. De rekenkamer beoordeelt dit commentaar van GS, stelt het rapport definitief vast en biedt het tijdig aan PS aan voor hun bespreking van de Jaarstukken op 17 mei.

1.1 Onderzoek

Het doel van het rekenkameronderzoek naar de Jaarstukken 2012 van de provincie Noord-Brabant is:

Het ondersteunen van Provinciale Staten van Noord-Brabant bij de behandeling van de Jaarstukken 2012.

Het onderzoek heeft betrekking op twee onderdelen van de Jaarstukken 2012. Het eerste onderdeel is de Programmaverantwoording. Deze verantwoording bestaat in totaal uit 7 programma's, waarbinnen 25 productgroepen zijn opgenomen. De rekenkamer heeft voor haar onderzoek een selectie gemaakt uit deze productgroepen. Voor elk van de zeven programma's is één productgroep

geselecteerd voor nadere bestudering. Bijlage 1 geeft een overzicht van de gehanteerde selectiemethode.

De rekenkamer heeft de verantwoordingsinformatie in de geselecteerde productgroepen beoordeeld op leesbaarheid, begrijpelijkheid en kwaliteit, waaronder de toelichting van verschillen en het effect daarvan op het beleid. Verder wordt de informatie beoordeeld op transparantie en de aansluiting op de Programmabegroting 2012 en (waar mogelijk) de Jaarstukken 2011.

Daarnaast heeft de rekenkamer de paragraaf Verbonden partijen geselecteerd voor nader onderzoek. Ook de inhoud van deze verplichte paragraaf wordt beoordeeld op leesbaarheid, begrijpelijkheid, kwaliteit, transparantie en aansluiting op de Programmabegroting 2012 en de Jaarstukken 2011.

2 Samenvatting en aanbevelingen

2.1 Samenvatting

De rekenkamer constateert dat ten opzichte van de eerder door de rekenkamer onderzochte Jaarstukken 2007, sprake is van enige verbetering in de structuur en de kwaliteit van de verantwoordingsinformatie.

Toch heeft de rekenkamer de nodige vragen en opmerkingen bij de door haar onderzochte onderdelen van de Jaarstukken 2012 geplaatst. Samengevat komen deze neer op de volgende punten:

- De Jaarstukken 2012, evenals de daaraan ten grondslag liggende Programmabegroting 2012, bevatten te bereiken maatschappelijke effecten/ doelstellingen die niet of onvoldoende scherp zijn geformuleerd.
- Er is sprake van beleidsprestaties die geen of een onduidelijke relatie hebben met het maatschappelijk effect dat met de beleidsprestatie gerealiseerd moet worden.
- De omschrijving van beleidsprestaties biedt op onderdelen geen of nauwelijks inzicht in de concrete activiteiten die hebben plaatsgevonden. Op deze manier zijn de omschrijvingen weinig informatief.
- De informatie in de Jaarstukken 2012 en 2011 sluit niet altijd op elkaar aan. Ook is sprake van verschillen tussen de informatie in de Jaarstukken 2012 en die in de onderliggende Programmabegroting 2012.
- Bij sommige beleidsprestaties ontbreekt een toelichting, waardoor het voor de niet ingevoerde lezer onduidelijk blijft welke prestaties precies zijn geleverd.
- Door het gebruik van indicatoren zoals 'rapportages', al dan niet met toevoeging van een cijfer voor het aantal uitgebrachte rapportages, is de informatieve waarde over de realisatie van de betreffende beleidsprestaties nihil.
- Streefwaarden die worden gegeven voor een indicator sluiten daar niet altijd bij aan. Hetzelfde geldt voor indicatoren en beleidsprestaties, waar ook niet altijd sprake is van een duidelijke relatie.
- Voor sommige indicatoren blijft het onduidelijk in welke mate de streefwaarden zijn gerealiseerd.
- De feitelijke rol van de provincie wordt niet duidelijk indien wordt gemeld dat het niet bereiken van een beleidsprestatie geen invloed heeft op het te behalen maatschappelijk effect. Het zelfde geldt indien een doel wordt aangehaald waarvoor de provincie geen verantwoordelijkheid draagt.
- De doorwerking van een opgelopen achterstand ten opzichte van hetgeen in de Programmabegroting werd aangekondigd voor het (tijdig) behalen van het uiteindelijk beoogde maatschappelijk effect wordt niet altijd duidelijk.
- Het afzetten van een geleverde prestatie tegenover een bij Burap II bijgestelde raming geeft ten opzichte van het uiteindelijk beoogde maatschappelijk effect een vertekend beeld over de weg die nog afgelegd moet worden.
- Op een aantal plaatsen in de Jaarstukken wordt de lezer voor de feitelijke informatie over de realisatie van een beleidsprestatie doorverwezen naar een

ander document, waardoor de zelfstandige leesbaarheid van de Jaarstukken wordt beperkt.

- De vermelding onder het kopje 'Financiën' dat sprake is van onderbesteding sluit niet altijd aan bij de informatie die is opgenomen over de realisatie van de betreffende beleidsprestatie.
- De paragraaf Verbonden Partijen in de Jaarstukken is niet ingericht langs de lijn van de 3 W-vragen.

2.2 Aanbevelingen

Mede naar aanleiding van het rekenkamerrapport over de Jaarstukken 2007 heeft de provincie Noord-Brabant (in samenwerking tussen GS, PS en ambtelijke organisatie) extra inspanningen geleverd, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de Begroting en Jaarstukken. Naar aanleiding van haar onderzoek naar de Jaarstukken 2012 vindt de rekenkamer het nodig dat deze inspanningen nieuw leven ingeblazen worden.

De rekenkamer vraagt met klem opnieuw aandacht voor blijvende inspanningen om de kwaliteit van de Programmabegroting (als basis voor de Jaarstukken) verder te verbeteren en te zorgen voor een goede aansluiting daarvan op de Jaarstukken.

De rekenkamer herhaalt in dat verband dat zowel de Programma's als de paragraaf Verbonden partijen in de Jaarstukken in ieder geval een toelichting dienen te bevatten op:

- de mate waarin beoogde doelen/te bereiken maatschappelijke effecten en prestaties, zoals in de Programmabegroting gepresenteerd, zijn gerealiseerd;
- de wijze waarop de geleverde prestaties hebben bijgedragen aan het bereiken van het bijbehorende doel/te bereiken maatschappelijk effect;
- (indien van toepassing) de reden voor het niet bereiken van doelen/te bereiken maatschappelijke effecten en prestaties en de gevolgen daarvan voor het vigerende beleid;
- de oorzaken en gevolgen van financiële afwijkingen.

Voor een goede verantwoording dient de informatie over doelen/te bereiken maatschappelijke effecten, prestaties en kosten in samenhang en context gepresenteerd te worden, zodat ook voor een lezer zonder (inhoudelijke) voorkennis begrijpelijk wordt waar het over gaat.

De rekenkamer roept PS en GS op om met het oog op de totstandkoming van de Programmabegroting 2014 een gezamenlijke inspanning te leveren om de kwaliteit van de begroting daadwerkelijk te verbeteren. De rekenkamer is zich bewust van het feit dat een dergelijke kwaliteitsslag geen eenmalige actie vergt, maar permanent onderhoud. In dat verband beveelt zij aan dat PS en GS hun inspanningen allereerst richten op een selectie van programma's/ productgroepen.

De ervaring die zij hiermee opdoen kan dan later verbreed worden naar andere delen van de Programmabegroting en Jaarstukken.

3 Reactie Gedeputeerde Staten

Op 23 april 2013 ontving de rekenkamer onderstaande reactie van GS van Noord-Brabant:

Op 8 april jl. hebben wij het concept Rapport bij de Jaarstukken 2012 ontvangen. U stelt ons daarbij in de gelegenheid onze reactie op het concept te geven. Van die gelegenheid maken wij graag gebruik.

In onze reactie zullen wij ons met name richten op de samenvatting van uw bevindingen en de daaruit voortvloeiende aanbevelingen. In deze reactie gaan wij niet in op de specifieke opmerkingen per onderzochte productgroep of paragraaf. Dit wil niet zeggen dat we deze terzijde leggen. Integendeel, we zullen deze opmerkingen meenemen in een traject voor verbetering van onze begrotings- en verantwoordingsdocumenten waarop we verderop in deze reactie terugkomen. Uw bevindingen en opmerkingen zijn voor ons herkenbaar. Het heeft een toegevoegde waarde om via een onafhankelijke toets eens door een andere bril naar je eigen producten (i.c. de jaarrekening en in afgeleide zin ook de begroting) te kijken en handreikingen te krijgen voor verdere verbetering van begrotings- en verantwoordingsdocumenten. Deze handreikingen zullen wij zeker meenemen in het nadenken over een verbeterde opzet van de begroting.

Zoals u zelf al naar voren brengt, is de verbetering van planning- en controldocumenten niet een eenmalige actie, maar een meerjarig en zelfs continu proces. Hierbij zullen wij Provinciale Staten, bijvoorbeeld via de Rekeningcommissie, betrekken. Als eerste stap in dit proces zullen wij uw opmerkingen bij de onderzochte begrotingsonderdelen gebruiken om reeds in de begroting 2014 een eerste verbeteringslag op specifiek deze onderdelen te maken. In lijn met uw aanbevelingen onderschrijven wij dat verbetering van de kwaliteit van de jaarstukken begint bij het verbeteren van de kwaliteit van de begroting. Wij willen onze inzet echter niet beperken tot verbetering van de kwaliteit van de planning- en controldocumenten. Immers als er in beleidsdocumenten geen duidelijke relatie is gelegd tussen beleidsdoelstellingen enerzijds en de in te zetten beleidsprestaties en -instrumenten die daaraan moeten bijdragen anderzijds, dan zal deze relatie in een begroting en een jaarrekening ook niet te leggen zijn. Wij zullen daarom in onze verbeteraanpak tevens inzetten op een kwaliteitsverbetering van onze beleidsdocumenten en op een eenduidiger relatie tussen beleidsdocumenten en P&C-documenten. Hoe duidelijker doelstellingen, effecten, indicatoren en de beleidsinstrumenten/-prestaties die ingezet worden om die doelstellingen te bereiken reeds bij de vaststelling van beleid door PS worden vastgelegd, des te beter/eenduidiger die vervolgens in de P&Cdocumenten kunnen worden opgenomen en verantwoord. Overigens past hierbij wat ons betreft wel de nuancering dat niet al onze doelstellingen en taken zich lenen voor specifiek en smart-geformuleerde indicatoren.

Een deel van uw bevindingen is terug te leiden naar het (abstractie)niveau van de beleidsprestaties in de begroting (en daarmee in de jaarrekening). Begin deze bestuursperiode is een nieuwe opzet en indeling van de begroting gemaakt. Hierbij is toen gekozen voor een indikking van het aantal programma's en productgroepen. Consequentie daarvan is dat ook beleidsprestaties opnieuw en vaak op een hoger (abstractie)niveau geformuleerd zijn. Gelet op uw opmerkingen en bevindingen hebben we daar nog niet in alle gevallen het juiste niveau gevonden. In ons verbetertraject zullen we dit element zeker meenemen.

Tenslotte zeggen uw bevindingen iets over de wijze waarop wij de jaarrekening al dan niet als verantwoordingsdocument gebruiken. We verantwoorden in veel gevallen niet de specifieke prestatie zoals die gepland is, maar het proces om daartoe te komen, waarbij de letterlijke verantwoording van de geplande prestatie uit het oog verloren wordt. Dit is een verbeterpunt specifiek voor de jaarrekening, dat wij bij het opstellen van komende jaarrekeningen zullen meenemen.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

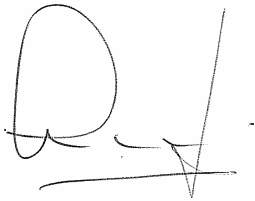
4 Nawoord Zuidelijke Rekenkamer

De rekenkamer is verheugd met de reactie van Gedeputeerde Staten en het feit dat zij de bevindingen en opmerkingen van de rekenkamer herkennen.

De rekenkamer benadrukt in dat verband het belang van de toezegging van Gedeputeerde Staten dat zij verbeterpunten opstellen voor de verantwoording van de geplande prestaties. Dit raakt namelijk de kern van de functie van de jaarstukken. De rekenkamer roept Gedeputeerde Staten daarom op om in samenwerking met Provinciale Staten concrete afspraken te maken voor deze verbetering.

De reactie van Gedeputeerde Staten op het onderzoek is in dat opzicht, volgens de rekenkamer, te vrijblijvend.

Vastgesteld door de Zuidelijke Rekenkamer op 25 april 2013.

drs. L. Markensteyn
voorzitter

drs. P.W.M. de Kroon
directeur-secretaris

5 Opmerkingen bij programma's en paragraaf Verbonden partijen

5.1 Bestuur, productgroep Bestuurlijke samenwerking

5.1.1 Algemeen

In de algemene toelichting op het Programma bestuur wordt als mijlpaal 2012 gemeld: 'Het proces van Veerkrachtig bestuur krijgt veel waardering en aandacht uit de rest van Nederland. De adviescommissie heeft rapporten/adviezen voor de regio's Noordoost Brabant en Midden-Brabant uitgebracht. Conferenties met de regio zijn voorbereid.' In samenhang hiermee bevat de productgroep Bestuurlijke samenwerking onder meer de beleidsprestatie: 'Een beeld van de bestuurlijk organisatorische opbouw van de 4 regio's met duidelijkheid over regionale opgave, verhoudingen, samenhang en evenwicht en zich logisch tot elkaar verhoudende (samenwerkings)partners.' In antwoord op de vraag of deze prestatie in 2012 is gerealiseerd, wordt gemeld dat voor Noordoost-Brabant en Midden-Brabant de (voorlopige) rapportages en Brabantse bestuursscans zijn opgeleverd.

- De rekenkamer vraagt zich naar aanleiding van het gebruik van de term 'voorlopige' af wat de status is van de geproduceerde documenten.

5.1.2 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Te bereiken maatschappelijk effect 2: De toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur versterken.

Met betrekking tot dit maatschappelijk effect worden zeven beleidsprestaties geformuleerd. Eén daarvan (2.3) luidt: 'Bezien hoe gemeenten aan de slag gaan met de aanbevelingen en waar een rol van de provincie nodig is'. Als indicator daarbij is geformuleerd: 'Knelpunten en behoeften'.

- De rekenkamer vraagt zich af wat met deze prestatie precies wordt bedoeld en wat de relatie is tussen de prestatie en de indicator.

In de Programmabegroting 2012 wordt als streefwaarde voor 2012 met betrekking tot de indicator 'Knelpunten en behoeften' aangegeven 'Afhankelijk van knelpunten en behoefte gemeenten'. In de Burap II-2012 wordt voorgesteld deze streefwaarde aan te passen naar 1, namelijk 'Faciliteren en stimuleren Maasdonk'. Als oorzaak voor de afwijking wordt melding gemaakt van het stranden van de door de gemeenten beoogde fusie van Bernheze en Maasdonk. Vervolgens wordt in de Jaarstukken 2012 in de inleiding van het Programma Bestuur (Algemeen) als mijlpaal vermeld: 'Procesbegeleiding mogelijke herindeling Maasdonk en Bernheze'. In de toelichting bij de Productgroep Bestuurlijke Samenwerking staat dat de aangepaste beleidsprestatie deels is gerealiseerd en wordt aangegeven, dat in 2012 'ambtelijke ondersteuning heeft plaatsgevonden in procesmatige zin'.

- De rekenkamer vraagt zich af wat de gepresenteerde informatie precies inhoudt en in hoeverre de prestatie in 2012 nu daadwerkelijk is gerealiseerd.

Een andere beleidsprestatie (2.5) luidt: ‘Samen met de regio de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in West-Brabant op een hoger peil brengen door het ten uitvoer brengen van elf majeure projecten.’ Als indicator voor deze beleidsprestatie wordt ‘Aantal rapportages’ gehanteerd, met een streefwaarde van twee rapportages voor 2012. Gemeld wordt dat beide voortgangsrapportages zijn opgesteld en ter kennisname voorgelegd aan de Statencommissie EZB.

- De rekenkamer zet vraagtekens bij het gebruik van ‘Aantal rapportages’ als indicator voor het op een hoger peil brengen van de kwaliteit van wonen, werken en verblijven.

De beleidsprestatie 2.6: ‘Intensivering relatiebeheer en regio’s’ bevat twee indicatoren, namelijk ‘Het jaarlijks bezoeken van 67 gemeenten’ en ‘Het onderzoeken van klanttevredenheid’. Met betrekking tot de tweede indicator wordt in de Jaarstukken 2012 gemeld dat de klanttevredenheid reeds in 2011 was onderzocht en dat het jaar 2012 is benut ‘om de ontwikkelpunten te implementeren’.

- De rekenkamer vindt deze omschrijving weinig informatief en vraagt zich af welke concrete activiteiten in dit verband hebben plaatsgevonden.

Te bereiken maatschappelijk effect 3: De kracht van Brabant versterken door grensoverschrijdend samen te werken in de Rijn Schelde Delta.

Met betrekking tot dit maatschappelijk effect wordt onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ aangegeven dat op 1 januari 2012 de Vlaams-Nederlandse Delta in werking is getreden. Daarbij wordt verwezen naar de website www.vndelta.eu. Bij de beleidsprestaties wordt als indicator ‘Het tekenen van een nieuwe samenwerkingsovereenkomst’ gehanteerd.

- De rekenkamer heeft geconstateerd dat de Jaarstukken 2012 verder geen informatie bevatten over de resultaten van de samenwerking, ook niet op hoofdlijnen. Hiervoor moet de lezer naar de website van het samenwerkingsnetwerk.

Te bereiken maatschappelijk effect 4: Een smaller en betekenisvol vertegenwoordigend orgaan van de provincies (IPO)

Met betrekking tot dit te bereiken maatschappelijk effect is onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ geen informatie opgenomen over dit onderwerp. Onder de beleidsprestaties wordt alleen de streefwaarde uit de Programmabegroting 2012 (het uitbrengen van 1 rapportage) herhaald, zij het dat deze streefwaarde nu als indicator wordt aangemerkt.

- De rekenkamer vraagt zich af of het uitbrengen van een rapportage een geschikte indicator is voor een smaller en betekenisvol IPO. De informatie in de Jaarstukken 2012, beter gezegd het ontbreken daarvan, roept de vraag op naar de werkelijke voortgang op dit punt.

5.1.3 Financiën

In de toelichting van de afwijkingen van de lasten ten opzichte van de begroting wordt aangegeven, dat sprake is van onderbesteding bij 'Majeure projecten West-Brabant' (programma Samen investeren in West-Brabant). De onderbesteding bedraagt € 4.216.000 en wordt toegeschreven aan bezwaar- en beroepsprocedures, het beschikbaar stellen van co-financiering en het benoemen van definitieve deelprojecten. Er wordt opgemerkt dat de hiervoor omschreven belemmeringen zijn opgeheven en dat de verwachting is dat de achterstand in 2013 wordt ingelopen.

- De rekenkamer merkt daarbij op dat ook in de Jaarstukken 2011 bij het programma Samen investeren in West-Brabant melding werd gemaakt van een onderbesteding (€ 5.400.000). Als redenen werden toen aangegeven: een tragere gronduitgifte dan verwacht, de tijd die nodig was om een aantal projecten op een juiste wijze gestalte te geven en de doorwerking van de economische recessie. De verwachting van de subsidieontvangers, blijktens de Jaarstukken 2011, was dat de opgelopen achterstand ingelopen zou worden. Het geheel overziende, vraagt de rekenkamer zich af wat de daadwerkelijk in 2012 gerealiseerde voortgang is en welke achterstand in 2013 naar verwachting precies zal worden ingelopen.

5.2 Ruimte, productgroep Vitaal Platteland

5.2.1 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Te bereiken maatschappelijk effect 5: Vitaal Platteland

Onder het kopje 'Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?' wordt bij de in 2012 gerealiseerde prestatie gemeld: 'Samen met burgers, maatschappelijke organisaties en medeoverheden heeft de provincie Noord-Brabant gewerkt aan de verdere concretisering van het koersdocument in projecten en programma's, gevolgd door de uitvoering van dit koersdocument.' In de Programmabegroting 2012 werd over dit zelfde onderwerp opgemerkt dat de provincie zich actief inzet: 'op vergroting van de betrokkenheid van ondernemers en burgers (....) Door optimale benutting van privaat initiatief wordt de plattelandseconomie versterkt (...)'.
• De rekenkamer constateert dat waar in de Programmabegroting nadrukkelijk gesproken wordt over de rol van het bedrijfsleven, de Jaarstukken hierover geen informatie bevatten.

In de Jaarstukken 2012 wordt bij de beleidsprestatie 5.2: 'Afname van glastuinbouw in kwetsbare gebieden' aangegeven, dat de streefwaarde zoals opgenomen in de Programmabegroting 2012 deels is bereikt. Deze streefwaarde bedroeg blijkens deze begroting het saneren en eventueel verplaatsen uit kwetsbaar gebied van 14 hectare glastuinbouw. In de Jaarstukken wordt aangegeven, dat in 2012 5,3 hectare fysiek glas is gesloopt. Daarnaast is 1 hectare uitbreidingsruimte weggenomen.

- De rekenkamer vraagt zich af op welke wijze het wegnemen van (toekomstige) uitbreidingsruimte als gerealiseerde afname moet worden aangemerkt.

In de Jaarstukken 2012 wordt de vermelding van de deels gerealiseerde prestatie gevolgd door de opmerking dat in 2011 meer was gesaneerd dan geraamd, namelijk 12,3 in plaats van 10 hectare.

- De rekenkamer merkt daarbij op dat deze informatie niet aansluit bij hetgeen in de Jaarstukken 2011 wordt gemeld. Daar wordt aangegeven, dat 10 hectare is gesloopt.
- Een beoordeling van de voortgang voor deze beleidsprestatie wordt overigens bemoeilijkt door het naast en door elkaar gebruiken van aantallen hectares en aantallen gesaneerde bedrijven. Als verwachting voor 2013 wordt uitgesproken dat de saneringsambitie van 75 gesaneerde bedrijven kan worden gehaald. Daarbij worden geen hectaren vermeld, hetgeen toch de indicator is voor deze prestatie.

Bij de beleidsprestatie 5.4: 'Landbouwkundige structuurversterking', met als indicator 'Aantallen hectare kavelruil', wordt gemeld dat er 3 projecten zijn voltooid in 2012 met een gerealiseerde prestatie van 1300 hectare. Van 5 projecten met een geplande prestatie van 1700 hectare in totaal wordt opgemerkt dat zij 'inhoudelijk voltooid' zijn in 2012, maar financieel verantwoord zullen worden in de jaarrekening 2013 aangezien dan de definitieve vaststelling plaatsvindt.

- De rekenkamer vraagt zich in dat verband af wat bedoeld wordt met 'inhoudelijk voltooid'.

In de toelichting bij de beleidsprestaties wordt aangegeven, dat de in 2012 aangepaste Verordening ruimte de mogelijkheid biedt om maatwerk te leveren bij projecten met een aantoonbare meerwaarde voor een vitaler platteland: 'Eind 2012 is besloten om voor de projecten De Logt en Heihorsten gebruik te maken van deze mogelijkheden. Daarnaast sprak de provincie over het project Hof van Cranendonck nog met de initiatiefnemers en de gemeente. Inmiddels is positief besloten over het project Hof van Cranendonck.' In de inleiding bij het Programma Ruimte wordt over hetzelfde onderwerp onder het kopje 'Mijlpaal' gemeld: 'De omslag naar meer ontwikkelingen mogelijk maken is ingezet, zoals bij de meerwaardepraktijken De Logt en Heihorsten (en inmiddels ook Hof van Cranendonck) en bij de begeleiding van praktische knelpunten als Huijgevoort en Asvam.'

- De rekenkamer kan uit de gepresenteerde informatie niet opmaken welke activiteiten in 2012 zijn ondernomen en van welke concrete mogelijkheden gebruik is gemaakt om maatwerk te leveren.

In de toelichting bij de beleidsprestaties wordt een doorkijkje naar 2013 gegeven voor het onderwerp Vitaal Platteland in zijn geheel.

Opgemerkt wordt: 'In 2013 zal de provincie de nieuwe Koers Stad en Platteland verder concretiseren door middel van de uitwerking van op uitvoering gericht beleid en projecten die bijdragen aan de daadwerkelijke realisatie buiten.'

- De rekenkamer vraagt zich af wat hiermee precies bedoeld wordt.

5.2.2 Financiën

In de toelichting van de afwijkingen van de lasten ten opzichte van de begroting wordt over de landbouwkundige structuur het volgende opgemerkt: 'Binnen landbouwkundige structuur is een onderbesteding van € 6,9 miljoen die grotendeels wordt verklaard door vertraging in de uitvoering (o.a. kavelruil) en financiële correcties in het kader van de ILG afrekening.'

- De rekenkamer vraagt zich af hoe de omschrijving 'vertraging in de uitvoering' zich verhoudt tot de aanduiding 'inhoudelijk voltooid', die wordt gebruikt onder het kopje: 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?' (zie hiervoor ook bij de opmerkingen die zijn gemaakt met betrekking tot beleidsprestatie 5.4).

In de toelichting van de afwijkingen van de lasten ten opzichte van de begroting wordt over de Uitvoeringsimpuls revitalisering/reconstructie een verklaring gegeven voor de onderbesteding van € 1.731.000: 'De projecten die zijn gesubsidieerd met de UIR betreffen allemaal projecten waarvan het initiatief en de uitvoering volledig bij derden liggen. De provincie heeft een regierol en houdt de voortgang in de gaten. Deze projecten hebben de neiging om sterk uit te lopen in de tijd; ondermeer vanwege planologische procedures.'

- De rekenkamer vraagt zich in dit verband af welke betekenis moet worden toegekend aan het vervullen van 'een regierol' door de provincie.

5.3 Ecologie, productgroep Milieu

5.3.1 Algemeen

In de Programmabegroting 2012 wordt in de inleiding van het programma Ecologie een aantal onderwerpen vermeld waarop in 2012 binnen dit programma het accent zal liggen. In de Jaarstukken 2012 komen deze onderwerpen terug onder het kopje 'Mijlpalen'. Uitzondering hierop vormt het onderwerp 'Uitwerken duurzame energielijn binnen energieagenda (UA 17)'.

- De rekenkamer vraagt zich met betrekking tot dit onderwerp af wat de stand van zaken is.

In de Programmabegroting 2012 wordt in de paragraaf 'productgroep Milieu' onder het kopje 'Wat gaat de provincie daarvoor doen?' aangegeven, dat de onderwerpen in deze productgroep bijdragen aan de doelstellingen 4 tot en met 9, zoals opgenomen in de inleiding van het programma Ecologie. In de Jaarstukken 2012 wordt onder het kopje 'Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?' ingegaan op de doelstellingen 4 tot en met 11.

- De rekenkamer merkt op dat het hier dus twee doelstellingen meer betreft dan waarnaar verwezen wordt in de Programmabegroting 2012.

5.3.2 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Algemeen

Onder het kopje ‘Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?’ zijn de beleidsprestaties geclusterd naar de te bereiken maatschappelijke effecten weergegeven. Daarnaast is bij de beleidsprestaties een categorie ‘Algemeen’ opgenomen. De beleidsprestaties in deze categorie betreffen ‘Vaststellen Provinciaal Milieuplan’ en ‘Instellen Regionale Uitvoeringsdienst’.

- De rekenkamer merkt op dat deze beleidsprestaties, inclusief informatie over wat er in 2012 is gerealiseerd, ook al in de inleiding bij het Programma Ecologie onder het kopje ‘Mijlpalen’ zijn opgenomen. De gepresenteerde informatie bij de productgroep Milieu levert in dat opzicht geen toegevoegde waarde op.
- Verder heeft de rekenkamer geconstateerd dat bij geen van de productgroepen bij de andere programma’s uit de Programmabegroting en Jaarstukken onder de gepresenteerde beleidsprestaties een categorie ‘Algemeen’ is opgenomen.

Bij de beleidsprestatie ‘Vaststellen Provinciaal Milieuplan (PMP)’ worden 4 indicatoren vermeld, waarvan de eerste luidt: ‘Vastgesteld provinciaal milieuplan’. De andere 3 indicatoren luiden: 2) ‘Toestand van het Brabantse Milieu (monitoring)’, 3) ‘Actuele gezondheidskaarten van Noord-Brabant op basis van de GESmethodiek (GES: Gezondheidseffectscreening)’ en 4) ‘Nieuwe Streefwaarde 2012 bij Burap II: Implementeren verbetermaatregelen Eijlander en Mans’. De streefwaarden bij de indicatoren 1, 2 en 4 zijn bepaald op 1.

- Als het om het vaststellen van een plan (zoals het PMP) gaat ziet de rekenkamer niet in waarom hier een streefwaarde bij wordt vermeld.
- Verder vraagt de rekenkamer zich af waarop de streefwaarde 1 betrekking heeft bij de indicatoren 2 en 4.

Te bereiken maatschappelijk effect 4: ‘De burger ondervindt geen onaanvaardbaar risico door gevaarlijke stoffen en luchtvaart’.

Onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ wordt bij deze doelstelling allereerst opgemerkt: ‘Een groot aantal bestuurlijke verklaringen van gemeenten dat de kwaliteit van werkzaamheden op het gebied van externe veiligheid voldoet aan de bestuurlijk vastgestelde kwaliteitscriteria.’ Uit de gepresenteerde beleidsprestaties behorend bij dit maatschappelijke effect kan worden afgeleid dat het aantal bestuurlijke verklaringen één van de indicatoren betreft om de realisatie te meten.

De streefwaarde voor 2012 bij deze indicator bedraagt 71.

Onder het kopje ‘Is de prestatie in 2012 gerealiseerd/Gevolgen voor het te bereiken effect’ wordt opgemerkt, dat de prestatie niet gerealiseerd is. Er blijken 27 bestuurlijke verklaringen te zijn ontvangen. Voorts wordt aangegeven, dat de provincie bij de organisaties die nog geen bestuurlijke verklaringen hebben afgegeven de regierol sterker zal invullen.

- Op grond van het getal 27 plaatst de rekenkamer vraagtekens bij de opmerking dat ‘een groot aantal’ verklaringen is ontvangen.

- Daarnaast wordt niet duidelijk hoe de provincie haar regierol sterker denkt in te vullen.

Verder wordt onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ opgemerkt: ‘Daarnaast is in 2012 een belangrijke aanzet gemaakt voor een nieuwe visie op het risicobeleid. Door deze acties worden de risico’s op een calamiteit beperkt.’

- De rekenkamer vraagt zich af wat in dit geval ‘een belangrijke aanzet’ betekent en in hoeverre de risico’s op een calamiteit precies worden beperkt. De informatie die bij de beleidsprestaties met betrekking tot risico’s wordt vermeld, geeft hier ook geen inzicht in.

De eerste beleidsprestatie (4.1) en bijbehorende indicatoren met betrekking tot risico’s luiden: ‘Creëren en borgen veilige afstand tussen risicovolle activiteiten (gevaarlijke stoffen en luchtvaart) en leefomgeving burgers’. Indicatoren: 1) Aantal opgeloste (latente) saneringssituaties waarvoor de provincie verantwoordelijk is, 2) Aantal vastgestelde luchthavenbesluiten en 3) Herziene beleidsvisie externe veiligheid.

- De rekenkamer constateert dat het bij beleidsprestatie 4.1 voor de lezer niet duidelijk wordt hoe de provincie hier invloed op uit kan oefenen en of, en zo ja, in hoeverre de indicatoren dit tot uitdrukking brengen. De relevantie van deze vraag wordt naar de mening van de rekenkamer benadrukt door de opmerking bij twee indicatoren dat het niet realiseren van de beleidsprestatie geen directe gevolgen/consequenties heeft voor het te bereiken effect.

De tweede beleidsprestatie (4.2) en bijbehorende indicator met betrekking tot risico’s luidt: ‘Het beschikbaar stellen van betrouwbare informatie over risicovolle bedrijven.’ Indicator: ‘Aantal objecten dat actueel, juist en volledig worden getoond op de risicokaart’. De streefwaarde hierbij voor 2012 is 1850 objecten. Op de vraag of de prestatie in 2012 is gerealiseerd wordt opgemerkt: ‘Ja, de betrouwbaarheid van de risicokaart is toegenomen en is inmiddels van voldoende kwaliteit: 86% van de gegevens is op de risicokaart actueel, juist en volledig.’

- De rekenkamer merkt op dat niet wordt aangegeven in hoeverre de streefwaarde is bereikt. Omdat het percentage van 86% niet wordt afgezet tegen een absoluut aantal na te streven objecten, biedt de gepresenteerde informatie geen inzicht in de daadwerkelijke realisatie van de beleidsprestatie.
- Juist vanwege het feit dat het om risico’s voor burgers gaat, acht de rekenkamer het wenselijk dat beter wordt onderbouwd waarom een percentage van 86% leidt tot de kwalificatie ‘van voldoende kwaliteit’.

Te bereiken maatschappelijk effect 5: ‘De luchtkwaliteit in Noord-Brabant voor stikstofdioxide en fijnstof, en verzurende stoffen afkomstig van verkeer, landbouw en industrie voldoet aan de wettelijke normen.’

- Deze formulering roept de vraag op in hoeverre in de provincie Noord-Brabant in 2012 aan deze normen is/wordt voldaan en hoe de provincie hieraan heeft

bijgedragen, dan wel denkt hierop invloed uit te kunnen oefenen. Het antwoord op deze vragen kan niet worden afgeleid uit de tekst onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ en ook niet uit de informatie die is opgenomen bij beleidsprestatie 5.1 betreffende het te bereiken maatschappelijk effect 5.

Onder het kopje ‘Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?’ wordt vermeld: ‘Monitoring van de luchtkwaliteit vindt plaats middels de monitoringstool van het Nederlands Samenwerkingprogramma Luchtkwaliteit, waarvoor de provincie en de gemeenten de noodzakelijke gegevens aanleveren. Uit deze monitoringstool blijkt dat er overschrijdingen zijn van fijnstof op een paar wegen (Eindhoven en Tilburg) en bij diverse veehouderijbedrijven. Ook zijn er overschrijdingen van stikstofdioxide op rijks- en gemeentelijke wegen in Brabant. De inzet van maatregelen is daarom nog steeds noodzakelijk. Volgens de prognoses zijn de overschrijdingen voor 2015 opgelost.’

- De rekenkamer leidt uit het bovenstaande af dat het beoordelen van de realisatie van het maatschappelijk effect kennelijk vooral plaatsvindt aan de hand van een monitoringstool van het NSL. De rekenkamer vindt het in dat opzicht opmerkelijk dat deze monitoringstool niet één van de indicatoren vormt die bij beleidsprestatie 5.1 worden weergegeven. Tenzij de indicatoren ‘Aantal uitgevoerde meetprojecten met betrekking tot luchtkwaliteit in Brabant’ en ‘Aantal onderzoeken naar emissiereducerende staltechnieken bij pluimvee, geiten en melkveebedrijven’ hieronder vallen, maar dat dient een lezer dan zelf te concluderen.
- De rekenkamer is van mening dat door het ontbreken van een duidelijke relatie tussen de tekst over de realisatie in 2012 en de indicatoren en doordat niet duidelijk is over welke prognoses wordt gesproken, een lezer niet kan beoordelen in hoeverre de inzet van maatregelen nog noodzakelijk is en de overschrijdingen daadwerkelijk in 2015 zullen zijn opgelost.

Onder het kopje ‘Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?/Gevolgen voor het te bereiken effect?’ wordt bij de indicator ‘Aantal uitgevoerde meetprojecten met betrekking tot de luchtkwaliteit in Brabant’ een streefwaarde van 6 vermeld. Daarvan wordt aangegeven, dat deze zijn gerealiseerd.

De toelichting daarbij luidt: ‘Ja, meetprojecten (Eindhoven Airport en Biest Houtakker) zijn gestopt, het aantal meetpunten rond industrieterrein Moerdijk wordt in 2013 met twee stations uitgebreid. De metingen in De Rips (veehouderij) worden met maximaal drie jaar verlengd.’

- De rekenkamer merkt op dat uit deze toelichting niet blijkt dat 6 meetprojecten zijn uitgevoerd. Er wordt alleen opgemerkt dat 2 projecten zijn gestopt en er wordt een voornemen voor 2013 (en verder) uitgesproken. Wat in 2012 daadwerkelijk is gerealiseerd wordt op deze manier niet duidelijk.

Te bereiken maatschappelijk effect 6: De geluidskwaliteit langs provinciale wegen, in stiltegebieden, rond industrieterreinen en bij landzijdige luchtvaartactiviteiten voldoet aan de wettelijke normen.

Onder het kopje 'Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?' wordt vermeld dat er wordt voldaan aan de wettelijke normen voor de provinciale wegen. Verder wordt opgemerkt 'Het zonebeheerproject voor industrieterreinen is afgerond. Middels dit project zijn de gemeenten gestimuleerd om aan de wettelijke normen rond industrieterreinen te voldoen. Het effect is zodanig positief dat er geen noodzaak is om in 2013 een nieuw zonebeheerproject op te starten.'

- De rekenkamer merkt op dat in deze toelichting alleen inhoudelijk wordt ingegaan op de geluidskwaliteit rond industrieterreinen. Zij vraagt zich af wat er is gerealiseerd als het gaat om de geluidskwaliteit in stiltegebieden en bij landzijdige luchtvaartactiviteiten.
- Een antwoord op deze vraag kan naar de mening van de rekenkamer ook niet worden afgeleid uit de tekst waarin de realisatie van de beleidsprestatie in 2012 wordt beschreven. De beleidsprestatie luidt: 'Stabiliseren en waar mogelijk terugdringen van geluidbelasting: -op woningen langs provinciale wegen en in de kernen van stiltegebieden, -vanwege gezoneerde industrieterreinen en -vanwege luchtvaart.' De indicatoren behorend bij deze beleidsprestaties betreffen vrijwel allemaal het vaststellen van kaarten, plannen, beleidsregels, besluiten en regelingen. De rekenkamer zet vraagtekens bij het gebruik van deze indicatoren voor het bieden van inzicht in de mate van realisatie van de beleidsprestatie.
- Tot slot vraagt de rekenkamer zich af waarop de uitspraak is gebaseerd dat in 2013 geen noodzaak meer is om een nieuw zonebeheerproject op te starten omdat het effect in 2012 zo positief was. Ten aanzien van de indicator 'Aantal geluidsreductieplannen voor gezoneerde industrieterreinen' wordt namelijk opgemerkt dat de streefwaarde voor 2012 bij Burap II is bijgesteld van 21 naar 13 en daarvan blijken er in totaal (slechts) 8 te zijn gerealiseerd.

Te bereiken maatschappelijk effect 7: De geurkwaliteit nabij industriële inrichtingen en veehouderijen voldoet aan de wettelijke normen.

De beleidsprestatie bij het te bereiken maatschappelijk effect 7 luidt:

'Terugdringen bestaande geurhinder door veehouderijen. Voorkomen van nieuwe geurhinder en het terugdringen van bestaande geurhinder vanwege industriële bedrijven.' Hiervoor is geen indicator opgesteld. Onder het kopje 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?/Gevolgen voor het te bereiken effect?' wordt opgemerkt: 'Voor het terugdringen van geurhinder door veehouderijen zijn gemeenten verantwoordelijk voor het bereiken van deze doelstelling (afpraak naar aanleiding van reconstructieplannen). De resultaten van de monitoring zijn in februari 2012 met de gemeenten en de pers gedeeld. Veranderingen door beleid van gemeenten worden zichtbaar in de volgende monitoring in 2014.'

- De rekenkamer vraagt zich af waarom de provincie zich een doel stelt met betrekking tot de geurkwaliteit nabij veehouderijen, als zij daar zelf niet

verantwoordelijk voor is. Bovendien wordt niet duidelijk of en in hoeverre de provincie daar invloed op uit kan oefenen.

- Daarnaast vraagt de rekenkamer zich af wat de provincie er aan doet om het deel van de doelstelling, waar ze blijkbaar wel zelf verantwoordelijk voor is, namelijk voorkomen van nieuwe en terugdringen van bestaande geurhinder vanwege industriële bedrijven, te realiseren. Hierover wordt in de tekst onder het kopje 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?/Gevolgen voor het te bereiken effect?' niets opgemerkt.

Te bereiken maatschappelijk effect 9: De leefomgeving ondervindt geen onaanvaardbare gevolgen vanuit grondstoffen- en energievoorziening, stortplaatsen en vanuit afvalstoffenverwerking.

- De rekenkamer vraagt zich af wat in dit verband precies onder onaanvaardbare gevolgen wordt verstaan.

In de tekst betreffende de realisatie in 2012 van het te bereiken maatschappelijk effect wordt onder het kopje 'Afval' het volgende opgemerkt: 'De voorbereidingen zijn gestart om te onderzoeken of in Noord Brabant een zogenaamde grondstofrotonde kan worden gerealiseerd die tot doel heeft een grondstofketen te sluiten en daarmee een hoogwaardig hergebruik te maximaliseren. In voorjaar 2013 komt er een voorstel voor een eerste aanpak van een grondstofrotonde.'

- Bovenstaande tekst roept bij de rekenkamer de vraag op wie precies bij de voorbereidingen betrokken zijn, wat deze precies inhouden en wat de bijdrage van de provincie daaraan is. Dit kan ook niet worden afgeleid uit de informatie die bij de beleidsprestatie betreffende grondstoffen wordt gepresenteerd. Deze beleidsprestatie luidt: 'Verbeteren functie van landschap en behoud/verbetering van ruimtelijke kwaliteit bij grondstoffenwinning.' De enige indicator daarbij is het aantal beoordeelde ontgrondingsvergunningen en meldingen.

Onder het kopje 'Grondstoffen' wordt aangegeven: 'Strikte randvoorwaarden in vergunningen voor het winnen van primaire grondstoffen (zand en grond) beperken de nadelige gevolgen voor de directe omgeving beperkt.'

- De rekenkamer vraagt zich af of het werkwoord beperken in deze zin abusievelijk twee keer wordt gebruikt, of dat de provincie daadwerkelijk een kanttekening plaatst bij het nut van het stellen van strikte randvoorwaarden in vergunningen.
- Verder merkt de rekenkamer op dat niet wordt ingegaan op de gevolgen vanuit energievoorziening, waarvan in het te bereiken maatschappelijk effect wel sprake is. Bij de verantwoording over de beleidsprestaties komt dit onderdeel ook niet ter sprake.

Te bereiken maatschappelijk effect 10: Landbouw en agrofood functioneren duurzaam.

Wat betreft de realisatie in 2012 wordt onder meer opgemerkt dat de provincie het totaalproces van de uitvoering van het advies van de Commissie Van Doorn heeft aangejaagd en gestimuleerd door financiering en capaciteit beschikbaar te stellen voor het onafhankelijk regie-orgaan, dat de uitvoering van de maatregelen uit het advies ter hand heeft genomen.

- De rekenkamer heeft geconstateerd dat uit de tekst betreffende de indicator 'Uitwerking advies commissie Van Doorn' behorend bij de beleidsprestatie 'Stimuleren van innovatie in landbouw (innovatie bureau) en agrofood' kan worden afgeleid dat met het onafhankelijk regie-orgaan het Verbond van Den Bosch wordt bedoeld, en de provincie daar partner in is. Overigens moet een lezer het doen met deze informatie. Wat het verbond precies is, wie daar nog meer partner in zijn en wat de maatregelen uit het advies inhouden wordt niet vermeld.
- De rekenkamer vraagt zich verder af welk bedrag de provincie precies beschikbaar heeft gesteld ter financiering van het regie-orgaan en hoeveel capaciteit zij daarvoor heeft ingezet.
- Tot slot vraagt de rekenkamer zich af welke prestaties de provincie precies heeft geleverd als wordt opgemerkt dat daar waar de provincie een rol of verantwoordelijkheid heeft, zij zelf aan de slag is gegaan met de maatregelen uit het advies van Van Doorn.

Bij twee van de drie indicatoren behorend bij de beleidsprestatie 'Terugdringen agrarische emissies' wordt voor de realisatie verwezen naar de voorlichtingsactiviteiten ten behoeve van toepassing van nieuwe staltechnieken (5.1). Daar wordt echter opgemerkt dat er geen voorlichtingsactiviteiten zijn geweest.

- De rekenkamer vraagt zich af wat dat betekent voor het realiseren van de beleidsprestatie 'Terugdringen agrarische emissies' in 2012 en wat de gevolgen daarvan zijn voor het te bereiken maatschappelijke effect. Hierover is geen informatie opgenomen.
- De derde indicator luidt: aantal jonge agrariërs, dat gebruik maakt van de stimuleringsregeling. Het wordt de rekenkamer niet duidelijk over welke stimuleringsregeling hier wordt gesproken, wat deze inhoudt en wat het effect daarvan is.

Te bereiken maatschappelijk effect 11: De handhaving voldoet aan wet- en regelgeving.

Met betrekking tot de realisatie in 2012 van dit te bereiken maatschappelijk effect wordt opgemerkt dat voor 2012 geen doelstelling voor de spontane naleving in de begroting is opgenomen, maar dat deze (net als in 2011) gemiddeld 68% bedroeg.

Vervolgens wordt aangegeven, dat voor 2013 de volgende doelstellingen op de naleving zijn vastgesteld:

- Spontane naleving. In 68% van het aantal controles wordt geen overtreding aangetroffen.
- Ernst van de overtreding: in 8% van de controles waarin overtredingen worden aangetroffen is sprake van een ernstige overtreding (categorie 0 en 1) zoals bedoeld in de Brabantse Handhavingsstrategie.

Voor de bijbehorende beleidsprestatie 'Verbeteren van het naleefgedrag' geldt als indicator het uitvoeren van de Handhavingskoers 2012-2015. De vraag 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?' wordt als volgt beantwoord: 'Handhavingskoers was bij Burap II nog niet door PS vastgesteld. Ja, op 12 oktober 2012 hebben PS de Kaderstellende nota 'Handhavingskoers 2013-2016' vastgesteld. Deze nota geeft richting aan de wijze waarop de verbetering van het naleefgedrag gestalte moet krijgen en vormt daarmee het kader voor de uitvoering van toezicht en handhaving.'

- De rekenkamer vindt het opmerkelijk dat enerzijds als beleidsprestatie geldt dat het naleefgedrag dient te worden verbeterd, terwijl anderzijds als doel wordt gesteld dat in 68% van de controles geen overtredingen worden aangetroffen. Dit percentage blijkt de afgelopen 2 jaren namelijk al te zijn behaald.

5.3.3 Financiën

In de toelichting van de afwijkingen van de lasten ten opzichte van de begroting wordt onder punt 4 'Bodemsanering' onder meer opgemerkt:

- 1) Er is € 0,5 miljoen minder uitgegeven in kader van ISV-regeling dan gepland omdat een aantal grote projecten vertraging oploopt in de voorbereidingsfase en het aantal bijdrageaanvragen achterblijft.
  - 2) Onderbesteding bodemsanering ChemiePack ad € 1,025 miljoen. Er was meer onderzoek nodig, waardoor een deel van de grondsanering niet in 2012 kon starten.
- De rekenkamer vraagt zich met betrekking tot het eerste punt af hoe deze opmerking zich verhoudt tot de opmerking onder het kopje: 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?' dat de streefwaarde met betrekking tot de indicator 'Aantal uitgekeerde projectbijdragen (investeringsbudget stedelijke vernieuwing-3)' in 2012 is bereikt.
  - De rekenkamer vraagt zich met betrekking tot het tweede punt af hoe deze opmerking zich verhoudt tot de opmerking onder het kopje: 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?' dat de grond(water)sanering ter plaatse van Chemie Pack te Moerdijk in 2012 met voortvarendheid is opgepakt.

In de toelichting van de afwijkingen van de lasten ten opzichte van de begroting wordt onder punt 5 'Landbouw' onder meer opgemerkt: 'Onderbesteding verplaatsing intensieve veehouderij € 1,010 miljoen. In 2012 zijn minder declaraties ontvangen en afgewikkeld dan verwacht.

- De rekenkamer vraagt zich af hoe deze opmerking zich verhoudt tot de opmerking onder het kopje: 'Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?' dat de streefwaarde met betrekking tot de indicator 'Aantal verplaatste intensieve

veehouderijbedrijven in extensiveringgebieden' is bereikt. 'Ja, in 2012 zijn 9 verplaatsingen afgerond (prestatie geleverd). Daarnaast hebben 14 verplaatsers een gereedmelding gedaan. De aanvraag om af te ronden is in behandeling.'

5.4 Economie, productgroep Economisch programma Brabant

5.4.1 Algemeen

Uit de tabel die in de inleiding van het programma Economie wordt weergegeven, blijkt dat de gerealiseerde lasten (€ 207 miljoen, waarvan €10,2 miljoen voor apparaatskosten) veel hoger zijn dan oorspronkelijk begroot (€ 104 miljoen) en begroot na wijziging (€ 123 miljoen).

- De rekenkamer vindt het opmerkelijk dat de apparaatskosten bij de oorspronkelijke begroting en begroting na wijziging gelijk blijven (€ 4.512.000), terwijl de formatie inzet toeneemt van 32,6 naar 61,1 fte. Hiervoor wordt in de inleiding geen verklaring gegeven.

5.4.2 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Onder het kopje 'Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?' worden de volgende te bereiken maatschappelijke effecten geformuleerd:

1 Versterking economische structuur.

2 Verbeteren innovatiekracht van de Brabantse economie (hoofdoopgave).

Vervolgens worden onder het kopje 'Hebben we gedaan wat we daarvoor wilden doen?' vijf beleidsprestaties geformuleerd.

- De rekenkamer merkt op dat bij de beleidsprestaties niet wordt aangegeven welke prestatie bij welk te bereiken maatschappelijk effect hoort.

Bij de beleidsprestatie 1.2 'Bevordering van ondernemerschap' staat als indicator 'Brabantdekkend netwerk van startersondersteuning', met als streefwaarde voor 2012 drie plannen. Daarvan blijken twee plannen te zijn gerealiseerd. Verder wordt opgemerkt dat één plan begin 2013 zal worden gerealiseerd en één plan nog in behandeling is.

- De rekenkamer vindt dat sprake is van een indicator die de breed geformuleerde beleidsprestatie onvolledig dekt.
- Daarnaast zet de rekenkamer vraagtekens bij de gebruikte streefwaarde voor het bieden van inzicht in de mate van realisatie van de beleidsprestatie.
- Tot slot heeft de rekenkamer geconstateerd dat in de Programmabegroting 2012 de streefwaarde voor 2013 tot en met 2015 voor de betreffende indicator wordt aangegeven met 'Uitvoering'. De rekenkamer merkt op dat het begrip uitvoering geen streefwaarde betreft.

Voor beleidsprestatie 1.3 'Versterken valorisatie van kennis door topsectoren' wordt als toelichting gegeven dat de indicator '% geïntroduceerde innovatieve producten als onderdeel van het totaal' wordt overvleugeld met het vaststellen in 2012 van het Economisch programma Brabant 2020. Daarom is er geen gerealiseerde prestatie

ingevuld. 'In 2013 zullen nieuwe indicatoren worden benoemd'. In de Programmabegroting 2012 was er ook geen streefwaarde voor deze indicator ingevuld.

- Het is de rekenkamer niet duidelijk wat wordt bedoeld met 'overvleugelen' van een indicator.
- Daarnaast constateert de rekenkamer dat de provincie klaarblijkelijk worstelt met dit onderwerp. Niet alleen krijgt de lezer geen inzicht in wat is gerealiseerd, ook is niet duidelijk wat de provincie zich precies had voorgenomen te doen.

Voor wat betreft beleidsprestatie 1.5 'Realiseren van een aantrekkelijke werkomgeving om bedrijven te trekken en talenten te binden' wordt bij de indicator 'Strategische visie werklocaties en bedrijventerreinen' het volgende weergegeven: 'De begrote beleidsprestatie: 5 (€ 3,4 miljoen)'. Bij de tweede indicator 'Regionale ruimtelijke afspraken' staat als prestatie 'Ja'.

- De rekenkamer vindt deze omschrijving van prestaties zeer summier. De gegeven toelichting schept niet veel duidelijkheid over de (niet) weergegeven prestaties.

5.5 Mobiliteit, productgroep Openbaar Vervoer

5.5.1 Algemeen

In de inleiding van het programma Mobiliteit in de Jaarstukken 2012 wordt een aantal mijlpalen weergegeven.

- De rekenkamer heeft geconstateerd dat deze mijlpalen niet overeenkomen met de in de Programmabegroting 2012 genoemde mijlpalen. In de Jaarstukken wordt geen uitleg over de verschillen gegeven.

Eveneens in de inleiding van het programma Mobiliteit wordt een tabel gepresenteerd waarin wordt aangegeven: 'Wat mag het kosten'.

- De rekenkamer heeft geconstateerd dat de bedragen die in deze tabel worden genoemd onder het kopje 'Begroting 2012 oorspronkelijk' voor het onderdeel 'dekking uit reserves' en 'dekking uit algemene middelen' niet overeenkomen met de cijfers zoals weergegeven in de Programmabegroting 2012. Ook hier wordt geen verklaring voor gegeven.

Onder het kopje 'Algemeen beeld' in de inleiding wordt opgemerkt dat de financiële realisaties op een aantal onderdelen achterblijven, onder meer op het terrein van HOV vanwege achterblijvende planontwikkeling door gemeenten en bij infrastructurele projecten doordat gemeenten later declareren. In de financiële tabel met de begroting en realisatie blijkt dat er 23,7 miljoen meer is uitgegeven dan begroot na wijziging (en € 105,7 meer dan oorspronkelijk begroot).

- De rekenkamer merkt op dat in tegenstelling tot het achterblijven van de financiële realisaties, voor dit laatste geen verklaring wordt gegeven in de inleiding.

5.5.2 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Onder het kopje ‘Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?’ worden de volgende te bereiken maatschappelijke effecten vermeld:

1 Verzorgen van een betere bereikbaarheid van deur tot deur.

2 Vergroten van de veiligheid binnen het verkeers- en vervoerssysteem.

Vervolgens worden onder het kopje ‘Hebben we gedaan wat we daarvoor wilden doen?’ zes beleidsprestaties geformuleerd.

- De rekenkamer merkt op dat bij de beleidsprestaties niet wordt aangegeven welke prestatie bij welk te bereiken maatschappelijk effect hoort. Dit levert voor de prestaties ‘Meer reizigers per openbaar vervoer’ en ‘Verlagen uitstoot openbaar vervoer voertuigen’ de vraag op aan welk maatschappelijk effect deze geacht worden een bijdrage te leveren.
- Verder heeft de rekenkamer geconstateerd dat de bij een aantal beleidsprestaties weergegeven * geen toelichting wordt gegeven. Uit de Programmabegroting 2012 blijkt dat de prestaties met een * tactische doelen uit de dynamische beleidsagenda zijn.

Onder het kopje ‘Is de prestatie in 2012 gerealiseerd?/Gevolgen voor het te bereiken effect’ wordt bij vier beleidsprestaties een lagere realisatie aangegeven dan de streefwaarde voor 2012, gevolgd door het woord ‘nee’. Bijvoorbeeld: voor het verbeteren van de reisinformatie was de streefwaarde 2012 klantwaardering reisinformatie OV: 7,5. De realisatie is 7,1, neen.

- De rekenkamer merkt op dat het onduidelijk is of het nee betekent dat de streefwaarde niet gerealiseerd is of dat het niet realiseren van de streefwaarde geen gevolgen voor het te bereiken effect heeft.
- Als dit laatste de juiste interpretatie is, dan vindt de rekenkamer het opmerkelijk dat wanneer een streefwaarde niet gerealiseerd is, dit geen gevolgen heeft voor het te bereiken effect en wanneer deze wel gerealiseerd is, dit wel gevolgen heeft voor het te bereiken effect. Als de eerste interpretatie juist is, dan wordt er geen antwoord gegeven of het niet behalen van de streefwaarden gevolgen heeft voor het te bereiken effect.

In de Programmabegroting 2012 worden streefwaarden geformuleerd voor de drie indicatoren: ‘Klantwaardering bereikbaarheid OV’, ‘Klantwaardering Reisinformatie OV’ en ‘Klantwaardering Sociale veiligheid in OV en bij haltes en knooppunten’. Deze indicatoren horen respectievelijk bij de beleidsprestaties ‘Verbeteren OV-netwerk’, ‘Verbeteren reisinformatie’ en ‘Verbeteren sociale veiligheid’. Er wordt bij de indicatoren aangegeven, dat gestreefd wordt dat de waardering van 2011 tot en met 2015 een cijfer 7,5 krijgt. De streefwaarde blijft door de jaren heen dus gelijk.

- De rekenkamer merkt op dat de beleidsprestaties geformuleerd zijn als ‘verbeteren van’. Dit sluit niet aan bij de geformuleerde streefwaarden. De rekenkamer is van mening dat, uitgaande van de beleidsprestaties, verwacht mag worden dat deze cijfers met de jaren ook toenemen.

5.6 Cultuur en Samenleving, productgroep Jeugd

5.6.1 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Te bereiken maatschappelijk effect 1: Borging kwaliteit en kwantiteit geïndiceerde jeugdzorg in Noord-Brabant door professionele inkoop van provinciale jeugdzorg

Onder het kopje ‘Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?’ worden twee te bereiken maatschappelijke effecten weergegeven. De eerste daarvan luidt: ‘Borging kwaliteit en kwantiteit geïndiceerde jeugdzorg in Noord-Brabant door professionele inkoop van provinciale jeugdzorg’. Onder het kopje ‘Hebben we gedaan wat we daarvoor wilden doen?’ wordt met betrekking tot dit te bereiken maatschappelijk effect de volgende beleidsprestatie weergegeven: ‘Met subsidies koopt de provincie jeugdzorg in’. De daarbij behorende indicator luidt: ‘Het niveau van de maximale wachtlijst’.

- De rekenkamer is van mening dat de concreetheid en begrijpelijkheid van zowel de beleidsprestatie als de indicator te wensen overlaten. Ze dekken naar de mening van de rekenkamer in ieder geval niet het onderdeel van het maatschappelijk effect dat de *kwaliteit* van de geïndiceerde jeugdzorg geborgd dient te zijn.

Onder de tabel met de weergegeven beleidsprestaties wordt een toelichting gegeven op de realisatie in 2012 van deze beleidsprestaties. Met betrekking tot de beleidsprestatie ‘Met subsidies koopt de provincie jeugdzorg in’ komen vervolgens meer indicatoren aan bod dan genoemd in de tabel. Het betreft: ‘Signalen van Inspectie Jeugdzorg’, ‘Beoordeling van kwaliteitssysteem’ en ‘Klanttevredenheid ouders en jeugdigen’.

- De rekenkamer vraagt zich af waarom deze indicatoren niet in de tabel genoemd worden met daarbij geformuleerde streefwaarden. Zij merkt op dat in de Jaarstukken 2011 wel indicatoren van klanttevredenheid worden genoemd.

In de Jaarstukken 2011 worden zeven indicatoren benoemd om één maatschappelijk effect, namelijk ‘De ontwikkeling- en ontplooiingskansen van jongeren in de provincie Noord-Brabant zijn goed’, te meten. In de Jaarstukken 2012 worden voor twee maatschappelijke effecten in totaal drie indicatoren benoemd. Het betreft: ‘Het niveau van de maximale wachtlijst’, ‘Alle regio’s doen mee’ en ‘Tevredenheid van de aanjaagteams over voortgang en samenwerking’.

- De rekenkamer vindt in dit opzicht een aantal van drie indicatoren wel erg summier, temeer daar deze indicatoren inhoudelijk weinig zeggen.

Te bereiken maatschappelijk effect 2: Borgen kwaliteit en samenhang en het versterken lokale domein in het kader van de transitie jeugd'

Voor het tweede te bereiken maatschappelijk effect is de volgende beleidsprestatie geformuleerd 'Begeleiden van decentralisatie van de jeugdzorg in een zorgvuldig transitieproces', met als indicatoren 'Alle vier regio's doen mee' en 'Tevredenheid van de aanjaagteams over voortgang en samenwerking'.

- Ten aanzien van de laatste indicator vraagt de rekenkamer zich af in hoeverre daarmee inzicht wordt verkregen in de mate waarin de beleidsprestatie wordt gerealiseerd.
- Daarnaast wordt als gerealiseerde prestatie in 2012 aangegeven, dat gemeenten zijn bevraagd naar hun tevredenheid over de samenwerking met de provincie 'op meerdere aspecten'. Onduidelijk is over welke aspecten zij tevreden zijn. De provincie is ook deelnemer van de aanjaagteams, terwijl nu alleen gemeenten bevraagd worden over hun tevredenheid over voortgang en samenwerking.

5.7 Investeringsagenda, productgroep Sportplan Brabant 2016

5.7.1 Te bereiken maatschappelijk effect en beleidsprestaties

Onder het kopje 'Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?' wordt het volgende te bereiken maatschappelijk effect weergegeven: *'Het Sportplan Brabant 2016 is een brede investering in de Brabantse samenleving. Door te investeren in sport, investeert de provincie in een regio waar mensen graag willen wonen en bedrijven zich willen vestigen. Sport draagt bij aan een bruisend leef- en vestigingsklimaat, en dat is nodig om te kunnen behoren tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's.'* In de tekst onder het kopje 'Wat is in 2012 gerealiseerd en wat betekent dat voor 2013 en verder?' wordt aangegeven, dat de uitvoering van het sportplan op koers ligt. Vervolgens wordt een aantal gerealiseerde accommodaties opgesomd en wordt vermeld dat Nationaal evenement 'Special Olympics' voor verstandelijk gehandicapten in Den Bosch mede mogelijk is gemaakt.

- Uit de formulering van het te bereiken effect wordt het de rekenkamer niet duidelijk wat de provincie nu precies wil bereiken.
- Wat precies de bijdrage in 2012 is geweest aan het bereiken van het maatschappelijk effect wordt op deze manier ook niet duidelijk. De beschreven realisatie dekt de lading van het te bereiken maatschappelijk effect onvolledig. In dat opzicht biedt naar de mening van de rekenkamer de toelichting op de realisatie in 2012 meer informatie.

Met het oog op het te bereiken maatschappelijk effect wordt vervolgens één beleidsprestatie geformuleerd, namelijk 'Brabant heeft uitnodigende, gevarieerde en regionaal gespreide topsportaccommodaties die breed toegankelijk zijn en ook door (bijzondere) breedtesport worden gebruikt.'

- De rekenkamer vindt het ook opmerkelijk dat bij de formulering van een zodanig breed 'te bereiken maatschappelijk effect' er slechts één beleidsprestatie

wordt weergegeven. Naar haar mening geldt ook hierbij dat deze beleidsprestatie de lading van het te bereiken effect bij lange na niet dekt.

- De rekenkamer heeft geconstateerd dat in de Programmabegroting 2012 is aangegeven, dat er nog een tweede beleidsprestatie zou worden geformuleerd op basis van een voorstel dat eind 2011 aan PS zou worden voorgelegd. De Jaarstukken 2012 bevatten geen uitleg waarom dit niet is gebeurd.

De indicatoren bij de beleidsprestatie zijn: 'Aantal topsportaccommodaties' en 'Aantal fieldlabs'. Hierbij wordt aangegeven, dat de streefwaarden voor 2012, namelijk 2 accommodaties en 1 fieldlab, zijn gerealiseerd.

- Ook ten aanzien van de indicatoren merkt de rekenkamer op dat deze de geformuleerde beleidsprestatie niet volledig dekken en bovendien zeer summier zijn omschreven.

5.8 Verplichte paragraaf Verbonden partijen

In de Programmabegroting 2012 wordt aangegeven, dat in de paragraaf Verbonden partijen de visie op verbonden partijen in relatie tot de doelstellingen in de begroting uiteengezet wordt en hierin tevens de beleidsvoornemens over verbonden partijen opgenomen worden. De paragraaf zelf start vervolgens met het kopje 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'. Hieronder wordt kort aangegeven waaruit de verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant bestaan en wordt verwezen naar twee documenten waarin het beleid ten aanzien van deze verbonden partijen is vastgelegd. Het betreft de Code 'Sturing in Samenwerkingsrelaties' en de nota deelnemingen. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de verbonden partijen van de provincie. In de tabel voor de deelnemingen wordt weergegeven de vestigingsplaats, het aandelenkapitaal, de nominale waarde, agio, gestort, balanswaarde, portefeuille en bestuurlijk belang. In de tabel voor de Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen wordt alleen de portefeuille en vestigingsplaats weergegeven.

Tot slot wordt kort per deelneming, dan wel gemeenschappelijke regeling, vereniging of stichting ingegaan op de doelstellingen en voornemens.

De paragraaf Verbonden partijen in de Jaarstukken 2012 start ook met het kopje 'Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen'. Hieronder wordt grotendeels dezelfde tekst weergegeven als in de Programmabegroting 2012. Bij de verwijzing naar beleidsdocumenten is, naast de Code 'Sturing in samenwerkingsrelaties' en de nota deelnemingen, nu ook de Evaluatie deelnemingen opgenomen. Opgemerkt wordt dat in juni 2012 de resultaten van de eerste vierjaarlijkse evaluatie aan PS zijn aangeboden. 'De slotconclusie van deze evaluatie was dat van de 19 deelnemingen van de provincie, 17 deelnemingen konden worden voortgezet, waarbij bij een drietal deelnemingen enige aanpassing nodig was en 2 deelnemingen dienden te worden beëindigd.'

- De rekenkamer merkt op dat zowel in het overzicht van deelnemingen in de Programmabegroting 2012 als de Jaarstukken 2011 er 21 deelnemingen

opgesomd worden en in de Jaarstukken 2012 zelfs 23. Zij vraagt zich dan ook af waar het getal 19 op gebaseerd is.

- Verder roept de tekst de vraag op welke deelnemingen het nu precies betreft. Op deze manier is de tekst weinig informatief.

Onder het kopje 'Aan de provincie Noord-Brabant verbonden partijen' wordt onder meer opgemerkt dat het financiële risico van de verbonden partijen gelijk is aan de omvang van de deelneming (daarbij wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen), dan wel gelijk is aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt. Voorts worden de deelnemingen opgesomd waarvan de provincie dividend ontvangt. Het betreft de Nederlandse Waterschapsbank, de Bank van Nederlandse Gemeenten, Delta NV, Eindhoven Airport NV, Enexis Holding NV en Attero Holding NV.

Opgemerkt wordt dat het ontvangen dividend als algemeen dekkingsmiddel in de begroting wordt opgenomen. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de verbonden partijen van de provincie Noord-Brabant. Dit gebeurt op dezelfde wijze als in de Programmabegroting 2012.

- De rekenkamer vindt de gepresenteerde verantwoordingsinformatie met betrekking tot de verbonden partijen beleidsinhoudelijk zeer summier. Er wordt niet ingegaan op de mate waarin de doelstellingen en voornemens, zoals deze zijn opgenomen in de Programmabegroting 2012, zijn gerealiseerd, dan wel welke concrete prestaties zijn geleverd. De rekenkamer constateert dat op deze manier niet gerapporteerd wordt langs de lijn van de 3 W-vragen: is bereikt wat we wilden bereiken, is gedaan wat we daarvoor wilden doen, heeft het gekost wat het mocht kosten?
- Door verwijzingen naar de paragraaf Weerstandsvermogen, waar vervolgens weer wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden Partijen en naar een bijlage 3a, krijgt de lezer geen duidelijk inzicht in de daadwerkelijke financiële risico's.
- Daarnaast wordt niet duidelijk welke verbonden partijen (jaarlijks) een bijdrage van de provincie ontvangen en wat de omvang van deze bedragen is.
- Ook wordt niet duidelijk wat de totale omvang van het dividend is dat de provincie ontvangt van de betreffende deelnemingen.
- Verder blijkt uit een vergelijking tussen het overzicht van deelnemingen in de Jaarstukken 2012 en het overzicht van deelnemingen in de Programmabegroting 2012 sprake te zijn van een aantal verschillen dat niet wordt toegelicht. Zo zijn aan het overzicht in de Jaarstukken 2012 de deelnemingen Stichting Essent Sustainability Development en OLSP Vastgoed B.V. toegevoegd. Verder verschilt het aandelenkapitaal bij de deelneming NV BOM (Programmabegroting 42,4% versus Jaarstukken 50,1%). Met betrekking tot de BV Brabantse herstructureringsmaatschappij tot slot, verschilt de balanswaarde (Programmabegroting € 32.070.000 versus Jaarstukken € 25.380.000).
- Ook uit een vergelijking tussen het overzicht van Gemeenschappelijke regelingen, verenigingen en stichtingen in de Jaarstukken 2012 en in de Programmabegroting 2012 komen verschillen naar voren. Bij de gemeenschappelijke regelingen Havenschap Moerdijk, Parkschap Nationaal Park

de Biesbosch en de Zuidelijke Rekenkamer worden in de Jaarstukken nu ook percentages vermeld. Verder is ten opzichte van de Programmabegroting 2012 de Stichting Moerdijkse Hoek uit het overzicht verdwenen en is daaraan toegevoegd GR Regionale Uitvoeringsdiensten, RUD's.

Bijlage 1 Selectie onderzochte programma's

De programmabegroting 2012 van de provincie Noord-Brabant is opgebouwd uit 7 begrotingsprogramma's en 25 productgroepen.

Van de drie grootste programma's (qua financieel belang) heeft de rekenkamer de grootste productgroep (eveneens qua financieel belang) bestudeerd.

Daarnaast is voor elk van de overige vier programma's één productgroep bestudeerd. Deze productgroepen zijn aselekt door de rekenkamer gekozen.

Dat betekent dat de volgende 7 productgroepen worden bestudeerd. Voor elke van deze productgroepen worden de voor 2012 geraamde lasten, exclusief apparaatskosten, aangegeven en het relatieve aandeel van de lasten voor het totaal van het programma.

1. Programma Bestuur, productgroep Bestuurlijke samenwerking
€ 15.225.000 geraamde lasten; 70 % van totale lasten programma
2. Programma Ruimte, productgroep Vitaal platteland
€ 11.090.000 geraamde lasten; 22 % van totale lasten programma
3. Programma Ecologie, productgroep Milieu
€ 58.402.000 geraamde lasten; 37 % van totale lasten programma
4. Programma Economie, productgroep Economisch programma Brabant
€ 12.153.000 geraamde lasten; 12 % van totale lasten programma
5. Programma Mobiliteit, productgroep Openbaar vervoer
€ 168.936.000 geraamde lasten; 48 % van totale lasten programma
6. Programma Cultuur en samenleving, productgroep Jeugd
€ 194.587.000 geraamde lasten; 68 % van totale lasten programma
7. Programma Investeringsagenda, productgroep Sportplan Brabant 2016
€ 900.000 geraamde lasten; 4 % van totale lasten programma

De 7 onderzochte productgroepen vertegenwoordigen een geraamd lastentotaal van € 462.193.000 ofwel 43 % van de totale begrote programmalasten, exclusief apparaatskosten.

Daarnaast heeft de rekenkamer één verplichte paragraaf onderzocht. Het betreft de paragraaf Verbonden partijen.

Bijlage 2 Zuidelijke Rekenkamer – onderzoek Rapport bij de Jaarstukken 2007 provincie Noord-Brabant

Algemene conclusie

De kwaliteit van de verantwoordingsinformatie in de Jaarstukken 2007 maakt het voor Provinciale Staten nog niet mogelijk om de controlerende taken ten volle uit te kunnen voeren. De Jaarstukken 2007 geven (PS) nog onvoldoende inzicht in de realisatie van de beoogde doelen, prestaties en kosten, de relatie tussen deze drie en de oorzaken en gevolgen van afwijkingen tussen wat beoogd werd en wat is gerealiseerd op deze elementen. Eén van de hoofdoorzaken ligt bij de begroting 2007. Daaruit wordt niet altijd duidelijk wat de provincie precies wil bereiken en wanneer, wat ze voornemens is te gaan doen om de beoogde doelen te realiseren en hoeveel budget beschikbaar is voor die doelen en prestaties. De doelen en prestaties zijn in het algemeen nog te weinig specifiek, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd en het inzicht in de verdeling van de beoogde baten en lasten over de nagestreefde doelen en prestaties ontbreekt veelal. Als gevolg hiervan kunnen PS vooraf hun autoriserende functie en achteraf hun controlerende taak niet (ten volle) goed uitvoeren.

Bovenstaande betekent ook dat de informatie in de begroting en de Jaarstukken nog niet het houvast geeft om op te kunnen (bij)sturen, ook niet ten behoeve van de volgende begroting.

Een andere hoofdoorzaak is dat de informatie in de Jaarstukken nauwelijks ingaat op de realisatie van de beoogde doelen/effecten en bij de meeste programma's slechts voor een deel van de voorgenomen prestaties wordt ingegaan op de vraag in hoeverre deze zijn geleverd. Ook sluit de informatie die in de Jaarstukken wordt gegeven niet altijd aan op de informatie in de begroting.

Zo wordt er in de Jaarstukken vaker ingegaan op prestaties die niet in de begroting als beoogd waren opgenomen. Uit de Jaarstukken blijkt in deze gevallen niet waarom (wel) op deze (en niet op de beoogde) prestaties wordt ingegaan.

Op oorzaken en gevolgen van niet of ten dele realiseren van doelen en prestaties wordt vrijwel niet ingegaan. Dat geldt ook voor oorzaken en gevolgen van over- of onderschrijding van de begrote budgetten (in relatie tot onder andere de gerealiseerde of toekomstige beoogde prestaties en doelen).

De verantwoording in de Jaarstukken staat hiermee in een aanzienlijk aantal gevallen los van wat in de begroting als voornemen is gepresenteerd.

In de Jaarstukken worden (conform de voorschriften) alleen de verschillen tussen de realisatie en geraamde baten en lasten na begrotingswijzigingen toegelicht.

De rekenkamer is van mening dat daarnaast door middel van toelichtingen ook inzicht zou moeten worden gegeven in de verschillen tussen de realisatie en wat oorspronkelijk was begroot aan baten en lasten.

Door het achterwege laten van deze informatie, ontbreekt namelijk ook (voor de lezer van de jaarstukken) een integraal inzicht in de verschillen tussen oorspronkelijke begroting en realisatie.

Suggesties voor Provinciale Staten

Voor het debat over de Jaarstukken 2007 geeft de rekenkamer in overweging om GS te verzoeken op enkele nader aan te wijzen programma-onderdelen een specifieke toelichting te geven op:

- de mate waarin de beoogde doelen en prestaties uit de begroting 2007 zijn gerealiseerd;
- in welke mate dat binnen het daarvoor beschikbare budget is gebeurd;
- wat de oorzaken zijn van eventuele afwijkingen ten opzichte van wat werd beoogd en wat de mogelijke gevolgen voor het beleid en/of de inzet van middelen;
- indien bovenstaande niet mogelijk is, dit met de reden waarom niet aan te geven.

De bedoeling van deze suggestie is om aan de hand van enkele voorbeelden het debat langs de drie W-vragen te voeren: ‘Wat is er bereikt, afgezet tegen de doelen en effecten zoals in de begroting verwoord?’, ‘Wat is daarvoor gedaan, afgezet tegen de prestaties zoals in de begroting verwoord?’, ‘Wat heeft het gekost afgezet tegen de raming uit de begroting, en wat zijn de oorzaken en gevolgen van eventuele afwijkingen?’.

Naar de mening van de rekenkamer kan een dergelijk debat aan de hand van enkele concrete programma-onderdelen belangrijke inzichten opleveren voor de wijze van rapporteren in toekomstige jaarstukken.

Voor de volgende begroting en bijbehorende Jaarstukken beveelt de rekenkamer PS aan om GS te verzoeken met kracht op de reeds ingeslagen weg (*werkgroep Verbetering begroting*) voort te gaan en inzichtelijk te maken welke stappen genomen (gaan) worden om de kwaliteit van de begroting zodanig te verbeteren dat die een goede basis biedt voor sturing zowel voor- als achteraf door PS en voor verantwoording via toekomstige Jaarstukken.

Voor de Jaarstukken beveelt de rekenkamer aan om, met de bijbehorende begroting als basis, aan te geven in hoeverre voorgenomen doelen, prestaties en kosten zijn gerealiseerd en bij afwijkingen in te gaan op de oorzaken en gevolgen daarvan. Voor zowel de begroting als de Jaarstukken kan hierbij het principe van ‘pas toe of leg uit’ van nut zijn. Daar waar nog geen verbetering is of kan worden gemaakt, wordt toegelicht waarom niet en wanneer dit wel het geval zal zijn. Dit geeft PS en de andere lezers van de begroting en Jaarstukken inzicht in de stand van zaken.

De rekenkamer beveelt bij de te ondernemen acties in elk geval aan in de begroting een volgende stap te zetten om:

- de doelen, prestaties en indicatoren SMART-C te formuleren: specifiek, meetbaar, afgesproken, realistisch, tijdgebonden en consistent;
- de beoogde prestaties per doel te presenteren en kort aan te geven op welke wijze deze prestaties geacht worden bij te dragen aan het bereiken van dat doel;
- voor de doelen en prestaties indicatoren te formuleren die inzicht geven in respectievelijk de streefwaarden en de mate waarin de prestaties zijn geleverd en de doelen bereikt.

Daarnaast beveelt de rekenkamer aan om in de Jaarstukken een volgende stap te zetten om:

- in de programmaverantwoording in elk geval in te gaan op de mate van het bereiken van de beoogde doelen en prestaties, zoals die in de begroting zijn gepresenteerd (zorg voor aansluiting tussen begroting en Jaarstukken);
- de realisatiegegevens schematisch af te zetten tegen hetgeen beoogd werd (en daarmee dan ook de gerealiseerde prestaties per doel te presenteren en kort aan te geven op welke wijze deze prestaties hebben bijgedragen aan het bereiken van dat doel);
- en indien van toepassing daarbij een toelichting te geven waarom de doelen en prestaties al dan niet zijn bereikt en wat de gevolgen daarvan zijn voor het vigerende beleid.